

джерел". Він далі обвинувачує в некомпетентности редакцію „Научного обозрѣнія“ і врешті запитує, „що ми мусимо думати про самого автора, що й на стільки такту не має, аби хоч не давати зброї до рук ворогам українства, коли вже не годен його боронити?“ (Се останнє особливо чудово!)

Я розумію найгострійший метод дискусії, але при тій умові, коли вона робить ся во імя істини, чесно, поважно і зі знанням предмету. Але грання пером для пустословія, а ще гірше — надуживання печатного слова на справу, відрубну від громадського інтересу або не в імя правди, — така ситуація для нас справді шкодлива.

Ів. Стещенко.

ІХ. Право критики і символізм.

Коротенька статейка п-ї К. Гриневичевої (в VI книжці Вістника) п. з. „Нерозумінє яко доказ“ насуває мені знов кілька уваг, які отсе й подаю, гадаючи, що бодай деякі з них заслуговали-б і на ширше обговоренє.

П-ї К. Г. пише: „треба читачеві розуміти читанє“. Зовсім справедливо. Се-ж і моя думка. А що-ж, як не розуміє? Чи має зараз думати, що то певно така глибінь, якої звичайним „інтелектом“ і не зміряєш? І чи не сьміє й признати ся до того нерозуміння? І чи не має й права просити у тих, що зрозуміли, щоб йому пояснили те, чого він не розуміє? (Я просив так д-ра В. Коцовського у своїй статі). І чи така просьба — то зараз же й уємна критика твору? — Яким отже правом пише п-ї К. Г.: „Кожний має безперечне право вибирати собі лектуру відповідну до вимог свого інтелекту, але критикувати те, чого не розуміє (підчеркненє п-ї К. Г.), ніхто не має права“? Або: „Темному і найточніший коментарий до барв не pomoже“ (Я, Богу дякувати, ще маю добрі очі, може-б прецінь де-що второпав при ласкавім показі; прецінь же навіть сліпорожденні, кажуть, пізнають барви дотиком). Або: „в тій статі (т. зн. в моїй попередній про єство і ціну штуки) властиво річевий тільки один вислов“? Зазначую, що се остатнє реченє є для мене дуже дивною і зовсім незрозумілою інсинуацією, бо особисто я ніколи з п-єю К. Г. не мав жадних ані спільних ані противних інтересів. А що я позволив собі висловити свою думку про дві поезійки п-ї К. Г., то вже ш. авторка дарує

— до того яко член публки, якій вона зеолила предложити твори свого духа, очевидно яко публичну духову страву, я мав покое і нічим необмежене право. Я цілзий, чим п-ї К. Г. зможе оправдати відмову мені сього права.

П-ї К. Г. кінчить свої замітки так: „Вільно розуміючим (підкреслене п-ї К. Г.) читачам ставити нам вимоги що до форми. Языка, ширости наших ер...кінь і думок, але не сільше“. Отже ані мені, ані певно (гадаю) й д. С. Бфремову й на думку ніколи не приходило диктувати п-ї К. Г. або кому будь із згаданих авторів правила, як вони мають писати свої твори. Тай що би то був за артист „з ласки Бога“, що оглядав би ся на які би там не було „вимоги“ з боку першого ліпшого читача? До нині бодай усе так було, що артисти все йшли вперед під напором власної іскорки божої, а читачі і критики вже за ними скорше чи поволійше штигулькали як до особи та інтелекту. І так було добре мабуть. І мені дивно, що п-ї К. Г. жадає відворотного процесу. А може то вже проява зовсім нового часу, якого я ще не зміг зрозуміти?

П-ї К. Г. очевидно зачислює себе до представителів „символізму“, бо пише з дивною трохи — бодай для мене — емфазою: „що ніякий голос піднесений проти символізму не змете його з лица землі супроти сього, що у нього є своя література, свої достойники (і — сей знак оклику п-ї К. Г.) і право всесвітнього горожанства“. Але коли в початку статі читаєш, що моє жадане гармонійної реляції символу до чутя чи ідеї, то — по думці п-ї К. Г. — лише „*pium desiderium*“ — так мимоволі й питаєш себе: що-ж то такий у біса й за символізм, що не хоче знати гармонійної реляції символу до ідеї? І сеї точки мій інтелект справді ніяк не може зрозуміти. Тому й прошу: може-б хто компетентнійший від мене у сій справі забрав голос і пояснив трудність.

Берлін 22/6 1903.

Др. Іван Конач.